

Innhold

Forord	9
------------------	---

DEL 1

Kapittel 1

Å arbeide i barnehage	13
Personalets faglige og personlige kompetanse – barnehagens viktigste ressurs	14
Barnehagens ansatte.	15
Medarbeider i barnehagen	17
Barnehagefaglig kompetanse	18
Barnehagepedagogikk	19
Å være del av et faglig fellesskap.	20

Kapittel 2

Barnehagen	22
Lovverk og samfunnsmandat	22
Barnehagens utvikling	24

Kapittel 3

Barnet i barnehagen.	33
Lek og medarbeiderrollen	34
Lek som rettighet	37
Å leke og å lære	40
Omsorg i lek og læring	44
Sosial samhandling i lek og læring.	46
Den lekne, lærende og omsorgsutøvende medarbeideren i barnas barnehage.	48

DEL 2

Kapittel 4

Barnehagens nøkkeltemaer – sentrale begreper	51
Danning – hva kan det innebære?	52
Betydning av danning for din rolle i barnehagen	54
Medvirkning – å bli hørt og sett i barnehagen	55
Å være ønsket og velkommen	58
Inkludering for alle barn	59
Mangfold i barnehagen	62
Språk og kommunikasjon	65
Barns tilegnelse og bruk av språk	67
To eller flere språk	68
Å skape læringsmiljø i barnehagen med vekt på språk	71
Å samtale med barn	72
Rim, regler og sanger	73
Fortelling og høytlesing	74
Bøker gir oss språk og glede	74
Å mestre språk og kommunikasjon og ta del i menneskelig felleskap – en demokratisk rettighet	76

Kapittel 5

Fagområdene i barnehagen	77
Innledning	77
Å ta utgangspunkt i barnas innspill	78
Et inspirerende fagmiljø	80
Opplevelsen	82
Didaktisk arbeid med fagområder	84
Fagområdene og leken	86
Kjøttmeis, elg, samtidskunst og mange par sko	88
De ansattes betydning	89

Kapittel 6

Rom for lek	90
Det magiske barnehagerommet	90
Kunnskap om rom	92
Muligheter i barnehagebygget	93

Muligheter på utelekeklassen	95
Rom for lek	97
Rom for bevegelse i lek	99
Tid til lek	101
Om små kroker og bruk av leker	103
Rom med blikk på kjønn	105
Kapittel 7	
Foreldresamarbeid i barnehagen	107
Å samarbeide om hva?	109
Å opptre profesjonelt	113
Daglige møter med foreldre	117
Utfordringer i foreldresamarbeidet	120
Foreldres rett til innflytelse	121
Et kollektivt samarbeid om barnas trivsel, lek og læring	123
Kapittel 8	
Å ta del i barnehagepersonalets faglige utviklingsarbeid	125
Kom i gang ved å danne en gruppe	128
Observere og samle noen data	129
Å bearbeide dokumentasjonen	130
Aksjonsforskningsmodellen	133
Pedagogisk dokumentasjon	135
Logg	136
Eksempel på en logg skrevet av en medarbeider	136
Praksisfortelling	137
Foto/film	138
Etisk refleksjon rundt dokumentasjon	138
Veiledning	139
Didaktikk	143
Kapittel 9	
Møter i barnehagen	148
Morgenmøter	148
Avdelingsmøter/basemøter	149
Ledermøter	150
Personalmøter og planleggingsdager	150

Foreldremøter	151
Samtaler	151
Foreldresamtaler	152
Veiledningssamtaler	153
Samtaler med barn	153
De vanskelige samtalerne	154

DEL 3

Kapittel 10

Å være en profesjonell medarbeider i barnehagen	159
Innledning	159
Å være profesjonell	160
Hva kan profesjonalitet handle om for deg som medarbeider i barnehagen?	161
Å arbeide med profesjonalitet i personalgruppen	164
Den profesjonelle omsorgsgiver	166
Faglig skjønn	168
Å utvikle seg til en profesjonell yrkesutøver – en dannelsreise	170

Kapittel 11

Relasjonskompetanse	172
Kontakt med barn	175
Barnegruppens betydning for barns utvikling av relasjonskompetanse	177
Betydningen av observasjon og dokumentasjon i et relasjonelt perspektiv	179
Betydningen av barnehagens fysiske rom og materialer i lys av et relasjonelt perspektiv	180
Betydningen av omsorg i et relasjonelt perspektiv	181
Etiske overveielser	181
Personalet som rollemodeller	183
Krav til profesjonalitet i møte med barn, foreldre og personale	184
Å bli møtt med tillit og respekt	185
Litteratur	187
Stikkord	194

Forord

Å arbeide i barnehage er skrevet med henblikk på kompetanseheving i barnehagen. Å heve kompetansen til personalet i barnehagen er et langsiktig og viktig prosjekt. Små barn i vårt samfunn tilbringer mye av barndommen i barnehage og har rett til å møte kompetente fagpersoner som sammen med barna kan skape inspirerende leke- og læringsmiljøer. Barnehagen trenger medarbeidere som ser hvert enkelt barn og hele barnegruppen, som lytter og forteller, som ler med, som trøster og som våger å by på seg selv. Barnehagens ansatte må kjenne lov og rammeverk for barnehagen, ha kjennskap til ny kunnskap på feltet og være i stand til å reflektere over teori og praksis. De må stadig utvikle sin kunnskap.

Barnehagen som arbeidsplass består av medarbeidere med ulike utdannings- og yrkesbakgrunn, og det vil være ulike behov for kompetanseheving. Målgruppen for denne boken er primært medarbeidere i barnehagen som ikke har barnehagelærerutdanning.

Samtidig er håpet at boken kan inspirere til læring og refleksjon hos barnehagelærere, studenter i barnehagelærerutdanningen, ledere i barnehagen, foreldre til barn i barnehagen og andre interesserte.

Gjennom kompetanseutviklingsprogrammet KOMPASS – Kompetanseutvikling for assistenter i barnehager – som startet ved Høgskolen i Oslo i 2002 og som senere er blitt tilbudt ved flere høyskoler og universiteter, har vi lært å kjenne barnehagemedarbeiderne som en engasjert yrkesgruppe med et stort ønske om å lære mer om barnehagen og om sitt yrke. Vår erfaring er at medarbeidere i barnehager opplever yrket som mer interessant når de får mulighet til å diskutere faglige spørsmål og ikke minst knytte det daglige arbeidet til relevant teori. Mange av de barnehageansatte som har gått på KOMPASS, har uttalt at en slik kompetanseutvikling har ført til at de begynner å se på yrket sitt som et

fag og ikke «bare» en jobb. En utfordring i KOMPASS har vært å finne relevant pensum for KOMPASS-deltakerne. Det er grunnen til at vi skriver denne boken.

Vi håper boken vil fungere som en døråpner til barnehagepedagogikken, at den blir lest og diskutert og blir en bruksbok i barnehagenes personalgrupper.

Som forfattere vil vi rette en stor takk til alle som har gitt inspirasjon til å skrive boken; studenter og veiledere i KOMPASS, studenter i barnehagelærerutdanningen, kyndige og dyktige medarbeidere i barnehager vi har arbeidet i og samarbeidet med og kolleger i høyskolene der vi til daglig arbeider. Ikke minst vil vi takke alle barnehagebarna vi har møtt gjennom årene som med sine ulike uttrykk har gitt oss erfaringer som har formet våre faglige interesser og vår kompetanse.

Forlagsredaktør Laila Brantenberg må takkes spesielt. Denne boken hadde ikke sett dagens lys om ikke hun hadde tatt initiativ og sørget for at vi ble forenet som forfattere. Lailas bidrag som heiagjeng, støttespiller, fagstemme og inspisient har drevet prosessen framover. Å velge å være fire forfattere som forener sine stemmer som samskribenter av en bok gjør at vi til slutt må takke hverandre for et inspirerende samarbeid.

Vi ønsker deg gode leseropplevelser!

Oslo, juli 2014

*Anne Furu, Marit Granholt,
Anna Moxnes, Marianne Thoresen*